

UNIwersytet Rzeszowski

Kolegium Nauk Społecznych

Instytut Nauk Prawnych

mgr Marek Podraza

Streszczenie rozprawy doktorskiej pt.:

**„Suwerenność państwa w przestrzeni powietrznej
w trakcie trwania konfliktu zbrojnego”.**

**Rozprawa przygotowana pod kierunkiem
dr hab. Lidii Brodowski, prof. UR oraz dr Anny Marcisz-Dyni**

Głównym celem rozprawy doktorskiej jest ukazanie problematyki suwerenności państwa w przestrzeni powietrznej ze szczególnym uwzględnieniem sytuacji trwania konfliktu zbrojnego. Analizie poddano dotychczasową praktykę państw, odnoszącą się do przypadków naruszeń przestrzeni powietrznej i realizacji suwerenności w tym zakresie, łącznie z omówieniem przypadków zestrzelenia cywilnych i wojskowych statków powietrznych z ostatnich kilkudziesięciu lat.

Rozprawa doktorska zawiera rozważania z zakresu prawa międzynarodowego publicznego, przede wszystkim z międzynarodowego prawa lotniczego. W jej ramach przybliżono m.in. zagadnienie podmiotowości państw, statusu przestrzeni powietrznej i problematykę jej naruszeń. Analizie poddano także aspekty związane z zakazem agresji w świetle prawa międzynarodowego publicznego i statusu przestrzeni powietrznej w sytuacji konfliktu zbrojnego na przykładzie Ukrainy, który stanowi najbardziej aktualny, a zarazem wyjątkowo jaskrawy przejaw agresji i naruszenia podstawowych zasad prawa międzynarodowego w stosunku do suwerennego państwa, w tym również naruszenia jego przestrzeni powietrznej, którego dokonała Federacja Rosyjska.

Zasadniczą tezę badawczą jest założenie, że zróżnicowana praktyka państw w zakresie realizacji suwerenności w przestrzeni powietrznej w trakcie trwania konfliktu zbrojnego implikuje konieczność przyjęcia jednolitych standardów międzynarodowych w tym zakresie.

Przyjęta teza badawcza podparta została szeregiem pytań badawczych, z których najważniejsze to: jakie działania może podjąć państwo w sytuacji naruszenia jego przestrzeni powietrznej? Czy w obecnym stanie prawnym dopuszczalne jest zestrzelenie cywilnych

i wojskowych statków powietrznych? Czy państwo jest zobowiązane do zamknięcia swojej przestrzeni powietrznej w sytuacji konfliktu zbrojnego lub innych działań zbrojnych o zbliżonym charakterze? Czy państwo, będące przedmiotem agresji może ponosić odpowiedzialność za niezamknięcie całości lub części swojej przestrzeni powietrznej? W jaki sposób i w jakich przypadkach państwo może skorzystać z prawa do samoobrony w sytuacji naruszenia jego przestrzeni powietrznej? W jaki sposób państwa realizują suwerenność w przestrzeni powietrznej w odniesieniu do obcych bezałogowych statków powietrznych?

Osiągnięciu założonych celów rozprawy podporządkowano jej treść oraz układ. Praca składa się ze wstępu, pięciu rozdziałów oraz zakończenia. Poszczególne rozdziały noszą następujące tytuły: I) Państwo jako podmiot prawa międzynarodowego, II) Status prawny przestrzeni powietrznej w świetle prawa międzynarodowego, III) Naruszenie suwerenności państwa w przestrzeni powietrznej, IV) Zakaz agresji w prawie międzynarodowym, V) Status przestrzeni powietrznej w sytuacji konfliktu zbrojnego na przykładzie Ukrainy.

Rozprawa stanowi próbę kompleksowego spojrzenia na problematykę realizacji suwerenności państwa w jego przestrzeni powietrznej, łącznie z prawem do samoobrony. W tym celu dokonano oceny przepisów prawnych dotyczących tego zagadnienia na gruncie prawa międzynarodowego i przepisów krajowych. Wybór tematu pracy podyktowany został aktualną sytuacją regionalną związaną m.in. z agresją Federacji Rosyjskiej na Ukrainę i działaniami obu państw w tym zakresie. Scharakteryzowanie problematyki suwerenności państwa w przestrzeni powietrznej stało się możliwe dzięki zastosowaniu metodologii i aparatury pojęciowej z zakresu prawa międzynarodowego publicznego.

Głównymi metodami badawczymi przyjętymi w pracy są metoda formalno-dogmatyczna, historyczno-prawna oraz komparatystyczna. W ramach wskazanego problemu badawczego analizie poddane zostały źródła prawa międzynarodowego, orzecznictwo sądowe oraz stanowiska różnych organów międzynarodowych, odnoszące się do warunków realizacji suwerenności państwa w przestrzeni powietrznej, ze szczególnym uwzględnieniem sytuacji konfliktu zbrojnego. Przegląd odpowiednich norm traktatowych i zwyczajowych pozwolił na wyjaśnienie istoty problematyki oraz roli unormowań prawnych w tym zakresie. Ponadto prowadzona analiza wsparta została licznymi przykładami z praktyki państw oraz stanowiskami prezentowanymi w doktrynie.

W pracy wykorzystana została literatura przedmiotu, zwłaszcza dotycząca państwa, jego suwerenności, przestrzeni powietrznej (jako jednego z elementów składowych terytorium), czy zakazu agresji. Analiza zagadnień została oparta na polskiej, jak i anglojęzycznej literaturze naukowej. Poglądy przedstawicieli doktryny umożliwiły dokonanie oceny obowiązujących rozwiązań prawnych. Wykorzystano również orzecznictwo sądów międzynarodowych i krajowych, odgrywające istotną rolę w interpretacji przepisów prawa. Tak przeprowadzona analiza umożliwiła wyjaśnienie istoty i zasad mających bezpośredni wpływ na realizację suwerenności państwa w przestrzeni powietrznej.

Przedstawienie prawnomiędzynarodowych aspektów suwerenności państwa w przestrzeni powietrznej w trakcie trwania konfliktu zbrojnego w wyżej opisany sposób stworzyło spójną i logiczną całość. Umożliwiło również osiągnięcie celu pracy i zweryfikowanie postawionej tezy. Spostrzeżenia, uwagi i wnioski zawarte zostały w końcowej części pracy.